

America, America, Indians and others,...

een reisverslag

Ondine de Kroon

2008

Naar aanleiding van een reis door het Zuidwesten van de Verenigde Staten maakte ik zeven linoleumsneden. Ik ontmoette de kleurrijke bevolking van Arizona, Utah en New Mexico, fotografeerde hen, en verwerkte de foto's tot een serie prenten. De linoleumsneden gaan over arme mensen die met veel creativiteit in een onherbergzaam landschap hun middelen van bestaan bijeenschrapen onder de zegeningen van het kapitalisme, de Amerikaanse vlag, en de brandende zon. Elke koptekst verwijst naar de titel van een prent.

Het was hartje zomer. Ik reisde met mijn vriend mee. Hij zou als aankomend wetenschapper spreken op een congres over ecologie in Tuscon, Arizona.

Ons hotel in Tuscon stamde uit de tijd van cowboys en kolonisten, foto's van John Dillinger en anderen sierden de wand. Tegenover het hotel lag het station van de 'Southern Pacific'. 's Nachts denderden de treinen langs, *El Paso* stond er op de wagons. De universiteit had een museum voor 'Native Indian Culture'. Het was alles behalve het stoffige archeologiemuseum dat ik verwacht had! Het museum benaderde vooral de antropologie van de indiaanse bevolking. Er wonen veel indianen in Tuscon en omgeving, sommige van hen zijn autochtoon anderen zijn Mexicaanse emigranten. Veel zijn volledig geassimileerd in de 'Westerse samenleving' maar er zijn ook stammen die hun eigen cultuur met zoveel zorg beschermen dat zij totaal geïsoleerd leven. Naast de grootste en bekendste groepen, de Apache, de Hopi en de Navajo, zijn er ook nu nog talloze andere stammen.

We waren niet speciaal op zoek naar indianen, we kwamen ze tegen, ook op het congres. De oude kennis die zij bezitten in het omgaan met de natuur integreren ze in hedendaagse ecologie. De oude generatie mannen, en opvallend veel vrouwen, geven die ongeschreven wetenschap door aan jongere generaties zodat die bewaard blijft.

Sun

Veertien dagen bleven we in Tuscon. Het was loeiheet. Ik verkende in m'n eentje de stad, zwanger van ons zoontje Stijn. Ik genoot van alle nieuwe indrukken. De woestijn, de huisjes met veranda, de creativiteit die Amerikanen aan de dag leggen in het inrichten van hun omgeving. Het aantal daklozen, die duidelijk niet allemaal verslaafd of labiel waren, verbaasde me. Oude mensen zagen er opvallend arm, soms ondervoed uit. De hitte biedt hen ook voordelen, je kunt makkelijk buiten overnachten. Een neger, een echte heer zo te zien, schilde in een bushokje tegen de brandende zon, met heel zijn hebben en houwen in een winkelwagentje. Hij besteedde zijn tijd aan het lezen van een boek. *Geef geen geld aan bedelaars, je helpt ze er niet mee!* stond op een sticker op de bus.

Na het congres trokken we met onze huurauto, een sportwagen met airconditioning, noordwaarts. We voelden ons steenrijk! Onderweg luisterden we naar een radiozender voor Hispano's in het Spanglish een taal die het midden houdt tussen Spaans en Engels.

We reden over de 'Apache Trail', een kronkelige onverharde weg door de bergen. Men noemt de staat waarin de weg verkeerde: washboard. In een dal met een nagenoeg droge rivier stopten we voor koffie bij een nederzetting, een groep stacaravans en een bar: 'Pumkin-Center'. De bar was er één zoals uit de film; een zaaltje met een biljart, geschoten wild en veel neon aan de muur. Ik schoot mijn filmpje vol. Het rijtje mensen aan de bar, allemaal met een pet of een hoed op, informeerde met een scheef oog wat ik met de foto's van plan was. Zo ontmoetten we Farris Browning. Eigenlijk kwam Farris niet uit Arizona maar uit het Noorden, uit Idaho. Oorspronkelijk stamde hij van Engelse emigranten en hij had zelfs een beetje Nederlands bloed. Op zoek naar werk was hij naar het Zuiden getrokken en had in Arizona zijn stekje gevonden. Farris had tijdens een reis door Mexico, ook foto's gemaakt in een bar. Hij nodigde ons uit om de foto's van zijn Mexicaanse avontuur te bekijken.

Farris' hond kwam ons tegemoet bij zijn optrek in het stacaravanpark die bestond uit: een caravan, een oude bus vol met rommel en een boot. Tot voor kort werkte hij in de wegenbouw. Dat werk bezorgde hem een aandoening aan z'n longen. Zonder enige schadevergoeding of uitkering werd hij ontslagen. Wachtend op de uitslag van een rechtszaak tegen het bedrijf, was hij weer op reis gegaan. Farris had een leuke tijd in

Mexico. De vriend met wie hij de reis ondernam was zelfs in Mexico gebleven. Maar Farris kon geen afscheid nemen van zijn verzameling rariteiten, gekke beesten, speelgoed, en vooral stenen die hem tijdens zijn werk waren opgevallen; stenen die op beesten lijken of op een landschap. Hij maakte daar beeldjes van. Tussen de beeldjes stond als een soort icoon voor deze warme streek een pak wasmiddel van het merk 'Sun'

Ik vroeg Farris te poseren en nam foto's van ieder beeldje, het waren stuk voor stuk humoristische meesterwerkjes.. Enthousiast informeerde ik over de creativiteit die ik op onze reis was tegen gekomen, de vele muurschilderingen, de kleurrijke veranda's met volkskunst. Volgens Farris kwam dat allemaal voort uit verveling.

We mochten Pumpkin niet verlaten voordat Farris ons allerlei edelsteentjes, en een enorm blok versteend hout had meegegeven. Enigszins bezwaard vervolgden we onze reis.

Gain

Zomaar vanwege de naam kozen we Florence als ons volgende reisdoel. Onderweg ontdekte we dat er al heel lang geleden Nederlanders in deze streek hadden vertoefd. We kwamen langs een plaatsje met de veelzeggende naam: Lost Dutchwoman.

Florence was een klein stadje met een gevangenis. De hoofdstraat van Florence deed aan Westerns denken, de plaatselijke supermarkt aan een general store. Deze winkel was de broodwinning van een Mexicaanse familie. Het interieur van de winkel leek in jaren niet veranderd. In dit oude interieur schreeuwden de moderne etenswaren en schoonmaakmiddelen om aandacht. De merknamen en advertenties vormden samen een soort poesie pur. Naast pakken wasmiddel met welluidende merknamen zoals: 'Magic Power', 'All', 'Purex' en 'Gain' stond een bordje met de spreuk: *attitude is everything!*.

Er was maar één motel en dat zag uit op de gevangenis. We besloten daarom alleen boodschappen te doen en reden verder.

Natural Light

In het provinciestadje Flagstaff, was het iets koeler. Flagstaff ligt op een hoogte. We vonden een goedkope motelkamer. Had er hier een ruzie had plaatsgevonden? Alles in de kamer was gebroken en tijdelijk, met tape weer in elkaar gezet. Toen mijn vriend onder de douche ging sloeg het alarm aan. Een jongetje van een jaar of twaalf kwam vragen of er brand was. Zijn vader, de moteleigenaar werkte overdag ergens anders, daarom nam hij de zaak waar.

Het motel lag iets buiten de stad aan de Route 66. Aan de andere kant van de weg liep de spoorbaan: *Santa Fe* stond op de wagons. Aan de weg lag de bar 'Grand Canyon'. Het eten was Chinees maar het interieur Amerikaans, jaren '50 stijl. Er stonden kalebassen beschilderd als een boertje, een poes en een pinguïn. Mijn oog viel ook op een bierreclame voor light bier. De tekst *Natural Light* was paradoxaal in neon uitgevoerd. Het rijtje mensen aan de bar zat naast elkaar maar toch apart te eten. Een grote Chinese familie, de eigenaar met zijn gezin, zat achter in het café aan een tafel. Ook wij aten aan tafel. Eén uit de dubbele rij met een vaste bank, in het midden van het etablissement. Ik vroeg de barjuffrouw te poseren voor een foto. Ze was Chinees, maar had een watergolf in haar kapsel zoals wij dat van de 50-tiger jaren Amerikaanse films kennen.

Be our guest!

Na een lange rit via de Grand Canyon kwamen we in St George iets over de grens van Utah. De mormonen familie Smith deed hier blijkbaar goede zaken. Op bijna elke supermarkt prijkte hun naam. Bij motel 'Sands', *be our guest!* vonden we een kamer. Achter het motel was een instelling waar men *Rite Aid* kan krijgen wat zoiets betekend als rituele hulp. Na wat informeren bleek het een apotheek te zijn. Motel 'Sands' werd, net als meer motels in de regio, gerund door een Indiër. Er zijn veel Indiërs in de Verenigde Staten. Vaak zijn ze niet onbemiddeld, maar slechts een enkeling krijgt een United State paspoort.

Het motel was keurig netjes, de eigenaar was al precies zo goed verzorgd, met een wit overhemd, een tulband, en een stropdas. De straten, het hele stadje was netjes. Het gebeurde toen we 's avonds een wandelingetje maakten. Daar zagen we ze voor het eerst: kakkerlakken, die had ik in dit klimaat al veel eerder verwacht. Ik vraag me nog steeds af hoe zelfs de meest vieze motelkamer op onze reis zo vrij van insecten kon zijn. Er werd waarschijnlijk flink met insecticide gespoten.

Vanuit grote auto's werd er voordurend naar ons getoeterd. Wandelen in deze stad kon blijkbaar niet! De grote neonborden die links en rechts langs de straat prijkten waren voor de langs zoevende automobilisten bedoeld. Wel kon je vóór ons motel, pal aan de hoofdstraat, zwemmen en zonnen in het zwembad.

We bezochten een museum in een oude mijn: 'Silver Reef'. Zowat alles wat bewaard was gebleven aan oude dingen uit het eind van de 19e begin 20e eeuw werd hier uitgesteld. Kleding, knopen, pistolen, munten en een verzameling spijkers. Één foto liet een familie voor een armoedige hut zien: Homesteaders. De koe loopt op het dak van een half in de rotsen gebouwd lemen huis. Ik kocht een ansichtkaart van de foto. Op de achterkant van de kaart staat een verklarende tekst: *Aanbiedingen van gratis overheidsgrond door de 'Homestead Wet' uit 1862 dreef miljoenen kolonisten naar de grote vlakten. Velen waren niet succesvol of overleefden de elementen niet. Droogte, wind, hevige kou en prairievuren vormden constante bedreigingen. Bij schaarste aan hout bouwde men de huizen van dikke blokken leem. Hoewel donker, vochtig en vol*

lekkage, boden hun huizen een beetje veiligheid en geborgenheid. (bron: Library of Congress)

Vacancy

Na een reis langs drie natuurparken Zion, Bryce Canyon en Capitol Reef kwamen we bij Hanksville. Volgens de kaart de laatste plaats voor een grote onbewoonde leegte. We moesten dus d  ar tanken en een motel vinden. We vonden zowel benzine als een motel bij een groot sculptuur van een dinosaurus geraamte. *Vacancy* gaf het neonlicht aan. *Vacancy*, plaats voor ons!, leegte..... Overal op het terrein stonden geraamten gemaakt van oude auto-onderdelen. In een soort garage was het kantoor van de moteleigenaar gevestigd. Ik vroeg hem of hij de beeldhouwer was; daarop antwoordde hij een beetje stug: ‘nee een vriend’. Die vriend heb ik nooit ontmoet. De volgende ochtend ontdekte ik op het terrein achter het motel tussen oude treinwagons en auto’s nog veel meer sculpturen en een bordje *desert museum* met een bus voor giften. In één van de wagons woonde blijkbaar iemand, de beeldhouwer?

De beelden stelden mensen en woestijndieren voor: een dinosaurus met een borstkas van winkelwagens, een mannetje met een benzinetank als hoofd en tussen de bosjes een zingende rasta met een microfoon uit een oliefilter gemaakt.

Die dag trokken we zuidwaarts door Navajo territorium: ‘Monument Valley’. Dit stuk land met zijn spectaculaire rotsformaties is heilige grond voor de Navajo’s. Alles heeft een ziel volgens de indianen en als je naar het landschap kijkt ben je daarover totaal niet verwonderd. De Saguaro cactussen lijken op mensen en de rotsformaties op reuzen die uit het landschap oprijzen. Kleine armoedige dorpen lagen her en der verspreid in dit indrukwekkende landschap. Het lijkt wel of de indianen de meest armzalige onvruchtbare stukken grond toegewezen kregen. Wij schaamden ons alleen al om blank te zijn en daarmee deel te hebben aan de vernietiging van zoveel cultuur. Onderweg volgden we het nieuws op de radio. Op de meeste zenders hoorden we alleen sensatie berichten over rampen, maar hier ontvingen een Navajozender. Deze zender was serieuzer dan we gewend waren. Er waren verkiezingen aan de gang. De radiozender sprak kritisch over de mate waarin indianen zelfvoorzienend kunnen zijn. Aan de ene kant zijn ze de dupe van de staat die de olie exploiteert, maar daarentegen tonen de Navajo’s nauwelijks initiatief om uit de armoede te komen.

Mission

We overnachtten in Gallup New Mexico in het goedkoopste motel tot dan toe. Op de parkeerplaats troffen we groepjes dronken Indianen. Ze verbleven kennelijk, op zoek naar tijdelijke werk, ook in het motel. We konden voor weinig geld Mexicaans eten in een gezellig drukke bar. Om drie uur ’s nachts werd er in het motel op de deur geklopt. Het was vreemd, een beetje griezelig, we hielden ons maar stil. Buiten

hoorden we stemmen maar er gebeurde niets, waarschijnlijk waren het onze dronken burens. De volgende ochtend waren ze allemaal al vertrokken.

Wij trokken ook verder, nog wat zuidelijker kwamen we bij een kleiner reservaat met wat landerijen en vruchtbare grond. Daar in het gelijknamige dorp woonden de Zuni Indianen. In een achteraf straatje stond een 17^e eeuwse Mexicaanse kerk, *the Old Zuni Mission*. Vóór de kerk was een begraafplaats, zo te zien nog in gebruik, maar we konden er niet in. Achter het hek lagen de graven. Tussen de plastic bloemen het opschrift: *MOM*. Alles onder een laag stof. De woestijn gaat ook op het kerkhof door. We werden aangetrokken door een rookpluim naast de kerk. Indiaanse vrouwen prepareerden ovens voor het bakken van brood voor de stam. Ik vroeg of ik dit mocht fotograferen en zo kwamen we in gesprek. De kerk werd niet door deze vrouwen gebruikt. Zij hadden hun eigen geloof gehouden. Op de vraag wie er dan wel naar de kerk gingen, antwoordden zij dat er niet alleen Indianen in het dorp woonden. We legden uit waar we vandaan kwamen en wat we deden. Nederland was voor hen bekend, de dansgroep van de stam was er geweest. De vrouwen waren zo anders dan de Indianen van de vorige avond. Ze waren trots en vol toekomstverwachting. De nieuwe bakstenen huizen rond de kerk hadden ze allemaal zelf gebouwd. We kregen een brood mee voor onderweg.

God bless

Behalve in goden gelooft men hier vooral in het kapitalisme. We kwamen een indiaan tegen die een Amerikaanse vlag, met *God Bless America*, op de plaatselijke parking verkocht. Naast deze vlag verkocht hij kleden met drukke patronen van bloemen of dieren. Er was er één bij met Donald Duck en één met alle mogelijke andere dieren bij elkaar. Ik zette de kleurrijke koopman te midden van zijn waar op de foto. Voor de grap stak hij zijn hand uit om hiervoor betaald te krijgen.

Tenslotte trokken we via 'Steins Railroad Ghost Town' weer naar Tuscon. In Stein was een museum waar we veel te weten kwamen over de geschiedenis van de spoorwegen. Zo werd ons ook één en ander duidelijk over een andere bevolkinggroep: Chinezen. Zij werden destijds ingezet bij de bouw van de spoorwegen, slavenarbeid, waarbij velen stierven. Als je geluk had, en de spoorwegbazen kon overtuigen van je kookkunst, kon je als Chinees kok worden. Een portret van zo'n kok hing aan de wand van één van de ingerichte vertrekken van het dorp.

In Stein aten wij het brood van de indianen. We belegden het met vis van het merk: 'Western Family'

Met dank aan: Karin Voogd

Lijst van afbeeldingen

Sun	linoleumsnede	oplage 6	56 x 72 cm	2004
Natural Light	linoleumsnede	oplage 10	58 x 73 cm	2004
Gain	linoleumsnede	oplage 10	58 x 69 cm	2005
Be our guest!	linoleumsnede	oplage 10	57 x 73 cm	2005
Vacancy	linoleumsnede	oplage 10	61 x 72 cm	2004
Mission	linoleumsnede	oplage 10	62 x 72 cm	2006
God bless	linoleumsnede	oplage 10	57 x 73 cm	2006